

Švercerski kanali kroz Srbiju Prokrijumčarili 120.000 žena i dece

29.06.2007. Izvor: Tanjug

BEOGRAD - U poslednje tri godine preko naše zemlje je prokrijumčareno oko 120.000 žena i dece, a zbog toga je u istom periodu podneto 117 krivičnih prijava, rečeno je juče na skupu posvećenom prevenciji trgovine ljudima.

Medju žrtvama trgovine ljudima poslednjih godina prednjače državljani Srbije, a posle njih, slede državljani Rumunije, Moldavije, Ukrajine i Ruske Federacije, rekao je predstavnik Uprave granične policije MUP-a Srbije Mitar Djurašković. Istakavši da je tačan broj žrtava trgovine teško utvrditi jer se za pomoć obraća tek mali broj ljudi, Djurašković je naveo da su od 2002. godine u skloništa smeštene tek 223 osobe. Prema njegovim rečima, najčešće mete kriminalaca koji trguju ljudima su siromašni građani, tako da su u Srbiji, pored velikih gradova, najosetljivija pogranična područja, medju kojima opštine Novi Pazar, Zaječar, Požarevac i Šabac.

"Trgovina ljudima je moderno ropstvo čije su najčešće žrtve žene i deca svih rasa i nacionalnosti", kazao je Djurašković i dodao da *"27 miliona ljudi u svetu čak i sada živi u ropskom položaju"*.

Načelnik Uprave granične policije Dušan Zlokas ukazao je na to da je u poslednje tri godine prodato 9.000 dece samo iz Albanije. On je ocenio da je trgovina ljudima problem globalnih razmena koji pogadja sve zemlje podjednako, a nijedna država ne može samostalno da ga reši.

"Zato je, radi efikasne borbe i suzbijanja tog problema, potrebna što čvršća saradnja i koordinacija svih država i njihovih institucija, kao i saradnja sa nevladinim i međunarodnim organizacijama", rekao je Zlokas.

Skup o prevenciji trgovine ljudima u svrhu prinudnog rada organizovala je Nacionalna služba za zapošljavanje, nevladina organizacija "Astra", Uprava granične policije i Ministarstvo ekonomije i regionalnog razvoja.

Trgovina ljudima je ozbiljan društveni problem, jer najdrastičnije ugrožava osnovna ljudska prava - pravo na život, na slobodu izbora, na slobodu kretanja... Trgovina ljudima, kao fenomen, stoji na suprotnoj strani u odnosu na poštovanje ljudskih prava. Zbog sve izraženije globalizacije na različitim nivoima i trgovina ljudima je postala svetski problem. Ovaj problem zajednički je:

a) zemljama u političkoj i ekonomskoj tranziciji i zemljama koje su imale iskustva sa ratovima (odredjujemo ih još i kao zemlje porekla kada je trgovina ljudima u pitanju),

kao i

b) ekonomski razvijenim zemljama (koje se istovremeno pojavljuju kao tranzitne zemlje i zemlje destinacije).

Iako, danas, većina zemalja tvrdi da se kod njih ljudska prava i slobode u potpunosti ostvaruju, fenomen ropstva se nije izgubio, imamo ga i u 21. veku. Milioni žena i dece, ali i muškaraca, su primorani na prostituciju, služenje u kućama, rad na plantažama,

prosjačenje i na druge vidove prinude. Ljudima se trguje unutar granica jedne zemlje (interna trgovina ljudima), ali i interkontinentalno (transnacionalna trgovina ljudima), pa su sve države suočene sa ovim ozbiljnim problemom.

Medjunarodne organizacije raspolažu različitim podacima o broju ljudi koji godišnje postanu žrtve trgovine ljudima i o profitu koji se ostvaruje od ove kriminalne aktivnosti:

- Prema Ujedinjenim nacijama, 700.000 žena, dece i muškaraca svake godine postanu žrtve trgovine ljudima
- US State Department procenjuje da 900.000 žena, dece i muškaraca godišnje postanu žrtve trgovine ljudima (od tog broja 20.000 žrtava na teritoriji SAD).
- Prema procenama nekih drugih istraživanja, 27 miliona ljudi je danas u ropском položaju, a od toga 8 miliona dece (čak 20.000 dece iz Obale Slonovače).
- Trgovina ljudima je jedna od tri najprofitabilnije kriminalne delatnosti (pored trgovine drogom i oružjem).
- Zarada ostvarena od trgovine ljudima procenjuje se na 7 - 60 milijardi dolara godišnje, a po nekim procenama i do 507 milijardi dolara godišnje.

Pored socijalno-ekonomskih faktora, ipak, najmračniji izvori ove patnje su organizovane kriminalne grupe koje se medju sobom lako sporazumevaju "jezikom zarade", a ljudska bića tretiraju kao i u davnoj istoriji: kao "orudje koje govori".

Milijarde dolara stečene trgovinom ljudima služe da se dalje finansira organizovani kriminal, terorizam, korupcija, da se produžava ljudska patnja i kršenje osnovnih ljudskih prava.

Trgovina ljudima je po mnoštvu izrabljivačkih ciljeva medjunarodni, organizovani, kriminalni fenomen koji ima teške posledice po bezbednost, blagostanje i ljudska prava njegovih žrtava. Trgovina ljudima, naročito u cilju seksualne eksploatacije, je "visoko profitabilna - nisko rizična" kriminalna aktivnost, koja uništava kvalitet života, a ponekad i sam život njenih žrtava. To je moderno ropstvo čije su žrtve najčešće žene i devojke. U mnogim slučajevima, nivo fizičkih i psihičkih povreda nanesenih žrtvama trgovine ljudima je tako ozbiljan i trajan, da ne postoji mogućnost da se njihovo fizičko i mentalno zdravlje medicinski kompletno sanira.

Kako se definiše trgovina ljudima?

Prema Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, članom 3. Protokola za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, posebno ženama i decom trgovina ljudima određuje se kao:

"vrbovanje, prevoženje, prevodjenje, prebacivanje, skrivanje i primanje lica, putem pretnje silom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, otmice, prevare, obmane, zloupotrebe ovlašćenja ili teškog položaja, davanja ili primanja novca ili drugih koristi da bi se dobio pristanak lica koje ima kontrolu nad drugim licem, u cilju eksploatacije. Eksploatacija obuhvata, kao minimum, eksploataciju prostitucije drugih lica ili druge oblike seksualne eksploatacije, prinudni rad ili službu, ropstvo ili odnos sličan ropstvu, servitut ili uklanjanje organa".

Prema Članu 3b istog dokumenta, pristanak žrtve na nameravanu eksploataciju nema nikakvog značaja, odnosno ne umanjuje odgovornost pred zakonom onih lica koja su počinioci trgovine ljudima.

Takodje, pod detetom se, u smislu člana 3d Konvencije, smatra svako lice mladja od 18 godina.

Proces trgovine ljudima

Lanac trgovine ljudima podrazumeva tri faze:

1. Faza regrutacije (vrbovanja)

2. Faza tranzita

- **Prevoz** - Iza procesa vrbovanja sledi prevozna i transferna faza, koja može podrazumevati i obezbeđivanje smeštaja i prihvata žrtve sa nizom prolaznih skloništa, uključujući početni prihvata i transfer unutar njene vlastite zemlje, ali i ozbiljne povrede ljudskih prava i fizičko zlostavljanje za vreme putovanja, tokom kog može ili ne mora da se predje državna granica.

Mnoge žrtve nisu nikada ranije napuštale svoju zemlju i potpuno su zavisne od trgovaca ljudima. Neke napuštaju svoj dom bez posedovanja pasoša, jer im je rečeno da nema stvarne potrebe da ga imaju, ili da će ga dobiti kasnije. Ako imaju pasoš, trgovci ga često oduzmu i drže kod sebe kao sredstvo obezbeđenja protiv žrtve.

Žrtve koje se nalaze u nekoj od protivpravni situacija su posebno izložene hirovima njihovih trgovaca. Trgovci znaju da će one, zbog svog ilegalnog statusa, izbegavati da traže pomoć policije ili zaštitu države.

- **Rute i sredstva prevoza** - Prevoz žrtava preko granice je bitan aspekt međunarodne trgovine ljudima. U većini slučajeva, vrbovana lica su saglasna da zavise od trgovaca zbog obezbeđenja dokumenata i prevoza. To trgovcima daje visoki stepen kontrole za vreme tranzitne faze.

3. Faza eksploatacije

Žrtve su često prevarene tako što veruju da idu i inostranstvo kako bi radile kao konobarice, dadilje, manekenke, radnici u fabrici, igračice..., ali, kada stignu u neku stranu zemlju, bivaju prisiljene na prostituciju, prinudni rad, prosjačenje...

Oblici trgovine ljudima su sledeći:

- seksualna eksploatacija
- radna eksploatacija
- dužničko ropstvo
- prinudni brak
- lažno usvajanje
- prinudno prosjačenje
- prinuda na vršenje krivičnih dela
- trgovina organima

Zašto ljudi postaju žrtve trgovine ljudima?

- **Ukupne prilike u zemljama u tranziciji**

Tranziciju prate brojne političke, socijalne i kulturne promene, pa dolazi do preraspodele ekonomske moći, što za posledicu ima i povećanje siromaštva i nezaposlenosti, a

siromaštvo i nezaposlenost su jedni od osnovnih uzroka trgovine ljudima. Veliki broj ljudi je u stalnoj potrazi za poslom i boljim životom, a to svakako olakšava posao trgovcima ljudima. Žene su posebno ugrožene, jer rade u delatnostima koje su pretrpele najviše promena i gde je bilo najviše otpuštanja (tekstilna industrija, usluge...).

- **Rodna diskriminacija**

U periodima krize, kao što je ratni sukob ili kada raste nezaposlenost, često se pojačavaju rodni stereotipi - "muškarci treba da privredjuju i donose hleb u kuću", a žene treba da se bave domaćinstvom. Žene su u svakodnevnom životu diskriminisane na razne načine.

- **Diskriminacija na tržištu rada**

Na tržištu rada, žene se poslednje zapošljavaju i prve otpuštaju, što ih izlaže visokim rizicima. Zato, kada je ženama uskraćen pristup regulisanom tržištu rada, one su prisiljene da traže posao na crnom tržištu, a onda vrlo lako postaju žrtve trgovaca ljudima. U sličnom su riziku i muškarci koji ostaju bez posla.

- **Socijalni činioci**

U teškim ekonomskim vremenima, društvena klima jača poziciju muškarca. Inak društveno slabije, pozicije žena postaju tada još slabije i nevažnije. Osim toga, danas su mnoge žene i devojke u čitavom regionu socijalno "predodređene" da gledaju na svoje telo i seksualnost kao sredstvo, često jedino koje im je na raspolaganju, za stvaranje prihoda. Usled svega toga, žene i dalje ostaju marginalizovane i diskriminisane, zbog čega se aktivno ne uključuju u društvene tokove.

- **Nasilje nad ženama i decom**

Nasilje nad ženama i decom, naročito nasilje u porodici, takodje čini žene i decu izloženijim trgovini ljudima. Porodično nasilje je važan faktor zbog koga mnoge devojke i mlade žene, devojčice i dečaci, žele da napuste svoje porodice i svoju zemlju pošto im je uskraćena svaka zaštita. Tako ženama, koje se suočavaju sa nezaposlenošću, seksualnim uznemiravanjem i porodičnim nasiljem, ponude za dobro plaćen rad u inostranstvu predstavljaju magični beg u bolji svet, a deci bekstvo od nasilja.

Moglo bi se zaključiti da se kao diskriminatorski i negativni činioci koji "guraju" nekog u trgovinu ljudima, između ostalog, mogu označiti nezaposlenost, siromaštvo, nedostatak obrazovanja, diskriminacija polova, nasilje. Uz njih, na drugoj strani su prisutni i činioci koji "vuku", te uvećavaju izloženost i osetljivost potencijalnih žrtava na "mamce" trgovaca ljudima. Među njima se izdvajaju zamišljene prednosti života u bogatijim zapadnim društvima, očekivanje zaposlenja i finansijske naknade.

Kako se najčešće potencijalne žrtve uključuju u trgovinu ljudima?

Načini "vrbovanja" potencijalnih žrtava su raznoliki. Koji god da se način upotrebi on je usmeren ka nezadovoljenim potrebama potencijalne žrtve: bolje plaćen posao, obezbeđenje egzistencije sebi i svojim najbližim, ostvarenje želja i snova tamo negde, jer ovde gde smo to nije moguće.

Oni koji su prvi u lancu osoba koje će nas vrbovati (teško za poverovati, ali istinito) su najčešće osobe koje već poznajemo i u koje imamo poverenja: komšinica, poznanik, porodični prijatelj, partner sa kojim si počeo/la da izlaziš.

- To su oglasi za dobro plaćen posao u zemlji, ili još češće, u inostranstvu, ili za pronalaženje bračnog partnera u inostranstvu. Ove usluge mogu nuditi i razne agencije (za posredovanje u zapošljavanju, poslovnu pratnju, masažu za džentlmene, posredovanje u sklapanju braka, modne agencije, brodske kompanije, izbori za mis).
- Osim toga, žrtve trgovine ljudima često su brutalno otete od svojih porodica.
- Žrtve se sve češće vrbuju putem Interneta, kroz četovanje koje može prerasti u trgovinu ljudima; jedan od prvih koraka koji vodi u trgovinu ljudima je zakazivanje sastanka potencijalnoj žrtvi.
- U situacijama ekstremnog siromaštva ili patologije, porodice mogu biti te koje prodaju svoje članove trgovcima ljudima.

Kako trgovci ljudima kontrolišu i eksploatišu žrtve?

Osnovni cilj trgovaca ljudima je da novac zaraduju dugoročnim izrabljivanjem žrtava. Da bi u tome uspeli, trgovci čine sve kako bi zaštitili svoju investiciju, to jest obezbedili da žrtva nastavi da radi kako joj je naloženo i da ne pokušava da pobjegne. To podrazumeva i obezbeđivanje stalnog nadzora nad žrtvama. Pristanak žrtve trgovine ljudima na eksploataciju je nebitan kada god je prisutan neki od oblika prinude.

Za kontrolu žrtava trgovine ljudima u fazi eksploatacije koriste se brojni mehanizmi, koji se mogu primenjivati nezavisno, ali i u sadejstvu, što se dešava u većini slučajeva.

Kao najčešće primenjivani mehanizmi kontrole izdvajaju se:

"Dužničko ropstvo"

Jedan od primarnih mehanizama kontrole je obavezivanje zbog zaduženosti. Ovo podrazumeva da se od žrtve traži da vrati novac koji je trgovac uložio u njen dolazak u zemlju odredišta. Na taj iznos se obično dodaje ogromna kamata, i još se dodatno uvećava na račun navodnih troškova usluga oglašavanja, prevoza, smeštaja i ishrane. Sve to, konačno, naraste u sumu koju je nemoguće otplatiti.

Izolacija - uklanjanje identifikacionih i/ili putnih dokumenata

Trgovci ljudima oduzimaju identifikaciona i putna dokumenta svojim žrtvama, obično odmah nakon dolaska na konačnu destinaciju. To lišava žrtve njihovog identiteta, potvrđuje njihov ilegalan status u zemlji i onemogućuje im da traže pomoć ili da pobjegnu u drugu zemlju ili na drugu adresu. Budući da mnoge žrtve potiču iz zemalja gde se policija doživljava više kao okrutna sila, a manje kao neko ko će pružiti pomoć, žrtve i same izbegavaju kontakt i traženje pomoći od policije.

Trgovac ljudima podupire takvu predstavu, govoreći žrtvi da je slobodna da ode u policiju ako to želi, ali da će je odatle odmah deportovati, to jest, vratiti u matičnu zemlju, kao i da će nad njom biti vršene represalije.

Kao alternativni način, trgovac ljudima može reći žrtvi da nema smisla tražiti policijsku pomoć, jer su policajci korumpirani i u prijateljskim odnosima sa trgovcima ljudima. Neposedovanje dokumenata i novca, nepoznavanje jezika, nelegalan boravišni status, stid i izolacija, uz strah od policije, su mehanizmi koje trgovci ljudima često koriste, zbog čega je malo verovatno da će žrtva pokušati da pobjegne ili da će se požaliti državnim organima, što sve doprinosi pojačanoj zavisnosti žrtve od trgovca ljudima.

Upotreba nasilja i straha

Trgovci ljudima se u potpunosti koriste nasiljem i pretnjom nasiljem kao delotvornim sredstvom kontrole. Žrtve često tuku i siluju, ograničavaju u kretanju, drže u izolaciji, lišavaju hrane i vode, drogiraju i muče oštrim predmetima i cigaretama, a sve u nameri da ih pokore. Te radnje se mogu činiti zbog kažnjavanja neposlušnosti, ali i radi upozorenja drugim žrtvama, kako bi postale svesne kakve posledice će pretrpeti u slučaju neposlušnosti ili pokušaja bekstva.

U slučajevima seksualne eksploatacije, stid koji žrtva oseća je drugi značajan mehanizam kontrole. Trgovac ljudima može zapretiti da će reći žrtvinoj porodici da ona radi kao prostitutka. Nije redak slučaj i da se snima silovanje žrtve, te da se taj snimak koristi kao sredstvo ucene i omalovažavanja. Na taj način se obezbeđuje njena potpuna poslušnost.

Kod žrtava iz nekih kultura su delotvorni i specifični oblici psihološke prinude. Na primer, žrtvama iz zapadne Afrike (Nigerija), rituali slični onima u vuduu mogu nametnuti intenzivan strah, obezbediti kontrolu nad njima i garantovati njihovu poslušnost. Osim toga, neke žrtve se plaše da će se u sredini iz koje potiču saznati da se bave prostitucijom, jer patrijarhalne porodice ponekad predstavljaju veći rizik po fizičku bezbednost i život žrtve od trgovca ljudima.

Upotreba i pretnja represalijama prema žrtvinoj porodici

Najdelotvornija pretnja, koja pritom najviše otežava istraživanje trgovine ljudima, je pretnja represalijama prema licima koja žrtva voli, a koja su ostala u njenoj domovini/mestu. Trgovci ljudima često nastoje da saznaju tačne podatke o porodici žrtve ili licima koja su joj bliska. To može biti interni nadimak ili adresa bliskog člana porodice, odnosno adresa nekog drugog bliskog lica. Već sama pretnja omogućava kontrolu nad žrtvom, stoga nije nužno da trgovac ljudima raspolaže baš svim podacima o žrtvinoj porodici. Kako žrtva ne želi da rizikuje sigurnost svojih najbližih, ona se ni ne upušta u nagadjanja da li trgovac ljudima "blefira" ili ne, kada zadire u intimne detalje njene porodice i kada pretili nasiljem usmerenim ka porodici. Trgovac ljudima pretnje ove vrste koristi kao veoma efikasan način za obezbeđivanje žrtvine poslušnosti, kao i za spečavanje njenog pokušaja bekstva.

Žrtvama se oduzimaju putne isprave, bivaju pretučene, silovane, konstantno im se pretili, daje malo ili nimalo hrane, kontrolišu se njihovo kretanje... sve dok ne pristanu na zahteve trgovca. Žene i deca koja su prisiljena na prostituciju moraju da imaju odnose sa 15 do 20 mušterija dnevno, često bez zaštite, dok trgovci neretko koriste drogu kako bi ih kontrolisali. Obično rade u istoj sobi u kojoj žive, i moraju da čiste, peru, kuvaju, peglaju za ceo klub. Žrtve koje su u prisilnom radu takodje nemaju mogućnost slobodnog kretanja, ne poseduju dokumente i prinudjene su da rade veliki broj sati dnevno u jako lošim uslovima. Deca koja su u prisilnoj prošnji, prinudjena su da donose "gazdi" određenu sumu novca dnevno, a neretko su i seksualno zlostavljana.

"Devojke iz naivnosti postaju žrtve trgovine."

Nije važan motiv zbog koga se devojka javlja na oglas ili prihvata neku poslovnu ponudu, već je primarno nasilje kome je izložena ukoliko se nadje u lancu trgovine. Tada gubi slobodu izbora i kontrolu nad svojim životom - biva prevarena. Trgovci ljudima (osobe koje "vrbuju" devojke i trguju njima) često su osobe od poverenja (očevi, braća, mladići...), te svaka devojka može postati žrtva trgovine.

"Trgovina ženama i prostitucija su isto."

Žena žrtva trgovine ljudima koja završi u prinudnoj prostituciji nema pravo odlučivanja, niti izbora, dok prostitucija može biti dobrovoljan izbor žene.

"Trgovina ljudima je trgovina belim robljem."

Žrtve trgovine ljudima ne mogu se nazivati belim robljem, jer se ovaj problem ne odnosi samo na ljude određene rase, etničke ili nacionalne pripadnosti (nisu samo beli ljudi žrtve trgovine, već i Afrikanci/ke, Romi/kinje, Azijati/kinje...).

"Žrtve trgovine su samo strankinje."

Trgovina ženama u nekom mestu ne uočava se i ne doživljava kao problem ako je poznato da u lokalnim barovima ima samo Ruskinja ili Ukrajinki. Trgovina ženama, međutim, dešava se i lokalnim devojka unutar državnih granica, kada one bivaju prodate iz jednog grada u drugi. Ono što se u poslednje vreme pokazalo kao novi trend je i porast broja žrtava trgovine ljudima koje su državljanke/i Srbije.

Osamdesetih godina prošlog veka Srbija (i bivša Jugoslavija u celini) je, kao zemlja višeg standarda od ostalih u regionu, bila prevashodno zemlja destinacije žena iz istočnoevropskih država. Otvaranjem ratnih žarišta i dolaskom stranih vojnih trupa tokom raspada SFRJ, povećava se broj žrtava trgovine ljudima u Srbiji. U tom periodu, preko njene teritorije se primarno vrši tranzit iz Bugarske, Moldavije, Rusije i Ukrajine na putu ka Bosni (i dalje ka Italiji, Španiji, Francuskoj), Kosovu i Metohiji i Makedoniji (ka Grčkoj, zemljama Arabijskog poluostrva) i prema zemljama centralne i severne Evrope.

U post konfliktnom periodu i usled posledičnih društvenih promena, Srbija se pojavljuje i kao zemlja porekla žrtava trgovine ljudima. Privatizacijom društvenog sektora tokom perioda tranzicije, dolazi do povećane nezaposlenosti žena koje rade u društvenim preduzećima, u tradicionalnim "ženskim" zanimanjima. Naročito su pogodjene žene sa nižim i srednjim stepenom obrazovanja, na radnim mestima za koja je, zbog novih potreba tržišta rada, neophodna prekvalifikacija.

Medjutim, ranija istraživanja pokazuju da su žene u Srbiji generalno bile slabije plaćene od svojih muških kolega, i pored viših kvalifikacija.

Relevantan faktor koji doprinosi porastu trgovine ženama je svakako i eskalacija (ili povećana registracija) porodičnog nasilja u našoj zemlji. Ponavlja se iskustvo većine zemalja u tranziciji, koja dovodi do promena u tradicionalnim porodičnim odnosima - žena postaje glavni hranilac porodice, dok se muškarcima time oduzima "glavna" uloga, i upravo u takvim porodičnim strukturama se javlja više fizičkog nasilja, nasuprot situaciji kada porodicu izdržavaju oba partnera. Rezultati istraživanja porodičnog nasilja u Srbiji,

koje je sprovedo Viktimološko društvo Srbije, ukazuje da svaka druga žena u Srbiji doživljava psihičko nasilje u porodici, svaka treća trpi fizičko nasilje, a svakoj četvrtoj se pretil nasiljem.

Degradirajuće društvene i ekonomske okolnosti uticale su na feminizaciju siromaštva u našoj zemlji, koja postaje jedan od osnovnih uzroka migracije žena. Budući da su mogućnosti za legalan odlazak iz zemlje sužene, oglasi kojima se nude poslovi bejbi siterke, konobarice, medicinske sestre ili igračice primamljivi su velikom broju žena, koje na taj način pokušavaju da odu u inostranstvo. Suprotno očekivanjima, one često završavaju u zemljama regiona ili zapadne Evrope, gde bivaju primorane na pružanje seksualnih usluga. Takodje je prisutna i trgovina decom u svrhe seksualne eksploatacije, prosjačenja, kradje ili prodaje za usvajanje, kao i radna eksploatacija maloletnih i odraslih osoba.

Zbog različitosti modaliteta trgovine ljudima i promene trendova koje smo uočili tokom petogodišnjeg bavljenja ovim problemom, vrlo je teško napraviti profil žrtava trgovine u Srbiji.

Dok su ranije identifikovane žrtve trgovine ljudima bile uglavnom strane državljanke za koje je Srbija bila zemlja tranzicije ili krajnja destinacija, od 2003/2004. se suočavamo sa problemom interne trgovine. Tačnije, u najvećem broju slučajeva, žrtve trgovine su domaće državljanke/državljeni koji bivaju prodati na teritoriji naše zemlje, tj. ceo proces trgovine se odvija unutar granica Republike Srbije.

U istom periodu uočen je **porast broja dece** koja završavaju u lancu trgovine ljudima. Dosadašnji podaci ukazuju da ovaj trend ne jenjava i da su sve mlađja deca, kao izuzetno vulnerabilna kategorija, poslednjih godina najčešća meta trgovaca ljudima. U tom kontekstu, značajno je niži prosečni uzrast maloletnih žrtva trgovine (oko 13 godina) u odnosu na prethodno raspoložive podatke.

Takodje, uočen je porast broja osoba sa psihički izmenjenim ponašanjem u ukupnom broju identifikovanih žrtava. Razloge možemo potražiti u evidentnoj podložnosti manipulaciji i neefikasnosti postojećeg sistema zaštite i zbrinjavanja ove kategorije (potencijalnih) žrtava.

U svim fazama trgovine ljudima, žene, deca i muškarci podvrgavaju se raznovrsnim oblicima zlostavljanja i iskorišćavanja kojima se narušavaju njihova osnovna ljudska prava. Najčešća se radi o seksualnoj eksploataciji, ali je poslednjih godina broj slučajeva radne eksploatacije takodje u porastu. Njoj su najčešće izložena deca i odrasli muškarci. U prethodne tri godine je primetan opšti trend povećanja broja dečaka i odraslih muškaraca u ukupnom broju identifikovanih žrtava.

Postojeći program zaštite nije u potpunosti prilagodjen aktuelnim trendovima. U Srbiji za sada ne postoje programi posebno kreirani za rad sa maloletnim žrtvama trgovine ljudima, kao ni sklonište prilagodjeno njihovim potrebama, već se tretiraju u sklopu postojećih programa za odrasle žrtve trgovine ljudima. Identičan problem postoji i prilikom pružanja pomoći osobama sa psihički izmenjenim ponašanjem.

Trenutno u Srbiji postoje dva skloništa namenjena isključivo žrtvama trgovine ljudima: prvo u okviru NVO Savetovalište protiv nasilja u porodici i drugo pod okriljem NVO "Atina", sa fokusom na reintegraciji žrtava trgovine ljudima.

Ne postoje objedinjeni podaci svih aktera uključenih u borbu protiv trgovine ljudima o broju žrtava na teritoriji Srbije, ali parcijalni podaci koje objavljuju pojedinačne organizacije i institucije ne ukazuju na značajnije smanjenje prisutnosti ovog problema.

Potpisivanjem i ratifikovanjem Konvencije Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i pratećih protokola, Republika Srbija ima međunarodno-pravnu obavezu da ih sprovede.

U maju 2001. godine kreirano je prvo multi-disciplinarno telo za borbu protiv trgovine ljudima na federalnom nivou - Jugoslovenski tim za borbu protiv trgovine ljudima, čiji su članovi bili predstavnici državnih institucija, nevladinih i međunarodnih organizacija. U aprilu 2002. godine, na nivou Republike Srbije, osnovan je Republički tim za borbu protiv trgovine ljudima, sa skoro nepromenjenom listom učesnika.

U aprilu 2003. godine, izmenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Srbije, novim članom 111b, uvedeno je krivično delo "Trgovina ljudima", u skladu sa definicijom trgovine ljudima iz Protokola o prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i decom. Kako ovim članom nije precizirana razlika između trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi, u novom Krivičnom zakoniku koji je stupio na snagu **1. januara 2006. godine**, ova **dva krivična dela** su razdvojena i posebno sankcionisana: **trgovina ljudima odredbama člana 388**, a nedozvoljeni prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi odredbama člana **350**. Pored toga, posebnim članom je sankcionisana trgovina decom radi usvojenja (člana 389), ali je minimalna kazna za delo trgovine ljudima, član 388, stav 3, tj. trgovinu izvršenu nad maloletnim licem, smanjena sa pet na tri godine zatvora, i pored sveprisutnog trenda povećanja broja maloletnih žrtava trgovine ljudima.

U martu 2004. godine, u okviru Nacionalnog mehanizma za borbu protiv trgovine ljudima (čiji je deo i Republički tim za borbu protiv trgovine ljudima), formirana je Služba za koordinaciju zaštite žrtava trgovine ljudima pod okriljem Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike, kao rezultat zajedničkog projekta ovog Ministarstva i Misije OEBS-a u Republici Srbiji. Uloga Službe je koordinacija svih organizacija i institucija aktivnih na polju borbe protiv trgovine ljudima.

Ministar unutrašnjih poslova je 2004. godine doneo Instrukciju o uslovima odobrenja privremenog boravka stranim državljanima žrtvama trgovine ljudima, prema kojoj organ unutrašnjih poslova može odobriti privremeni boravak iz humanitarnih razloga stranim državljanima u trajanju od 3, 6 i 12 meseci.

Vlada Republike Srbije je decembra 2006. godine, donela Strategiju borbe protiv trgovine ljudima, koja se sastoji od niza mera i aktivnosti koje treba preduzeti u cilju suzbijanja ovog problema. Izradom Strategije, uspostavljeni su strateški ciljevi čija je realizacija planirana kroz različite aktivnosti posebno predstavljene u Nacionalnom planu akcije za borbu protiv trgovine ljudima. Do danas, izrada Nacionalnog plana nije završena.

Od 1. januara 2006. godine, stupio je na snagu **Zakon o programu zaštite učesnika u krivičnom postupku**, kojim se definišu uslovi i postupak za pružanje zaštite i pomoći učesnicima u krivičnom postupku i njima bliskim licima, koji su ugroženi zbog učešća u krivičnom postupku.